

MÅNADENS SJUKDOM

AVVÄNJNINGSDIARRÉ

Avvänningsdiarré är en så kallad *multifaktoriell* sjukdom där flera olika faktorer måste samverka för att grisen skall bli sjuk. En viktig faktor är bakterien *Escherichia (E.) coli*. Det finns många olika varianter av *E. coli*, varav en del orsakar sjukdom, medan andra hör till tarmens normala flora. Gemensamt för diarré-framkallande *E. coli* är att de kan fästa till tarmväggen och att de producerar *toxin* ("gift"). Toxinerna minskar tarmens vätskeupptag och ökar samtidigt vätskeutsöndringen. Vissa stammar kan orsaka både avvänningsdiarré och s.k. ödemsjuka.

Avvänningsdiarré var förr ett stort problem, men tack vare förbättrade stallmiljöer och skötselrutiner har problemen minskat. De diarréframkallande stammarna av *E. coli* är dock vanliga och om det finns andra *predisponerande* faktorer närvarande kan sjukdomen blossa upp. Vid avvänjning försvinner suggmjölkens skyddande effekt och tarmen skall anpassas till ett nytt foder. Grisen utsätts för en viss stress när suggan tas bort, liksom om kullarna flyttas och blandas (ny miljö, ny rangordning skall etableras), vilket påverkar tarmens immunsystem och dess näringsupptag. Andra exempel på predisponerande faktorer kan vara fukt och kyla, eller dålig hygien framförallt vid utfodringsplatsen. En ökad förekomst av andra diarréframkallande mikrober, t.ex. rotavirus eller en blandning av flera olika sjukdomsframkallande *E. coli*, ger också en ökad belastning på tarmen. Utfodring (mängd, utfodringstillfällen per dag, typ av foder samt fodrets och vattnets hygieniska kvalitet) har betydelse.

Sjukdomen ses vanligen 4-14 dagar efter avvänjning (det vill säga innan tarmen har anpassat sig till nya förhållanden) som en gulbrun, vattentunn diarré. Grisen får insjunkna flanker, vid kraftig vätskebrist ser ögonen insjunkna ut och en ammoniaklukt kan kännas. Ofta drabbas 1-2 grisar per kull men ibland kan hela omgångar drabbas. I allvarliga fall förlorar grisarna så mycket vätska att upp till 25 % av djuren kan dö om de inte behandlas.

Diagnosen ställs utifrån de typiska kliniska symptomen, via avföringsprov för att påvisa sjukdomsframkallande *E. coli*, eller vid obduktion. Eftersom tarmen normalt innehåller många sorters *E. coli* kan det vara svårt att "fånga upp" den sort som orsakat sjukdomen, framförallt om provet tas sent i sjukdomsförloppet.

Sjuka grisar behandlas med antibiotika. De måste ha fri tillgång till vatten och bör få tillgång till saltbalans. Tillfälligt kan zinkoxid ges förebyggande i fodret, samtidigt som åtgärder vidtas för att motverka olika predisponerande faktorer (se ovan). Det finns för närvarande inget fungerande vaccin mot avvänningsdiarré. En strategi för att hantera sjukdomen i den enskilda besättningen bör utarbetas tillsammans med besättningsveterinären. Det finns också en ärftlig skillnad i tarmens mottaglighet för vissa *E. coli*-stammar och detta kan utnyttjas i avelsarbetet.

Kontaktuppgifter:

Magdalena Jacobson
Box 7054
750 07Uppsala
Magdalena.Jacobson@slu.se